

MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY

**DEVELOPMENT AND MODERNIZATION
OF THE LEGAL SYSTEMS OF EASTERN EUROPE:
EXPERIENCE OF POLAND AND PROSPECTS
OF UKRAINE**

Volume 2

Collective monograph

Lublin, Poland
2017

UDC 340.15(438+477)
LBC 67.022(4Pol+4Ukr)
D 64

*Recommended for publication
by the Academic Council of Maria Curie-Skłodowska University*

Editorial Board:

dr hab. **Arkadiusz Bereza**, prof. nadzwyczajny, Prorektor ds. Ogólnych UMCS;

dr hab. **Andrzej Wrzyszczyński**, prof. nadzwyczajny, Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji UMCS;

prof. dr hab. **Wiesław Skrzydło**, prof. zwyczajny Katedra prawa konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji UMCS;

dr hab. **Beata Jeżyńska**, prof. nadzwyczajny, Kierownik Katedry Prawa rolnego i gospodarki gruntami Wydziału Prawa i Administracji UMCS.

The authors of articles usually express their own opinion, which is not always comply with the editorial Board's opinion. The content of the articles is the responsibility of their authors.

Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdawnictwo "Baltija Publishing", 2017. 336 p.

CONTENTS

Aristova I. V., Zapara S. I.

The development of the Ukrainian legal system in the context of information society: the use of the UNESCO legal mechanisms..... 1

Arkusha L. I.

General provisions of methodics of detection and investigation of organized criminal activity..... 24

Arkusha L. I., Chipko N. V.

Theoretical fundamentals of the fraud investigation methodic 41

Безпалова О. І.

Методологічні засади адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави..... 57

Bodnar S. V.

Principles of legal regulation: doctrinal approaches and European experience..... 79

Bondarenko K. V.

Definition of the content of public administration object 96

Borschevska O. M.

Legal regulation of food supply security as strategic vector of Ukrainian legislation integration to EU legislation..... 111

Grytsai I. O.

Gender equality principle in the state gender policy: practice of Ukraine and EU member states 137

Гуйван П. Д.

Розвиток правової доктрини стосовно юридичної сутності цивільно-правових строків 155

Джуган В. О., Коритко Л. Я.

Розвиток законодавства про юридичну відповідальність у сфері охорони довкілля в Україні та Польщі: порівняльно-правовий аспект 178

Коломиец Ю. Ю.

Политика и уголовное право: идеи баланса и экономической эквивалентности 194

Колосов Р. В.

Корпорація: історія та сучасність (юридичний погляд) 212

Rozgon O. V.

Implementation of the European approach to the settlement of a question of a child alimony payments recovery in Ukraine..... 230

Suprun T. M., Didenko E. V.

Types of legal liability for the commitment of corruption
and corruption-related offences..... 247

Fedorenko V. V.

Methodological approaches to the study of the relationship between
morality and law in military activities under the regulatory
and legal framework for reforming the armed forces of Ukraine 263

Харитонов Є. О., Харитонova О. І.

Методологічне підґрунтя використання Україною
польського досвіду модернізації правової системи..... 279

Shevchuk O. M.

The concept of public administration on narcotics:
experience of the Poland and prospects of Ukraine 297

Shcherbyuk N. Yu.

Employment law reformation in a context of modernization
of legal system of Ukraine..... 314

Безпалова О. І.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків*

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ**

Анотація

У статті з'ясовано сутність правоохоронної функції держави. Виокремлено основні ознаки, характерні для адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави. Охарактеризовано структуру адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави. Визначено основні кроки в напрямі забезпечення ефективного функціонування адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави. Уточнено види суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. Доведено, що саме завдяки взаємодії відповідні суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави отримують можливість побудувати ефективний алгоритм погоджених дій, який буде враховувати всю специфіку оперативної обстановки, використовувати сили, засоби,

форми й методи, що є в розпорядженні інших учасників взаємодії. Указано, що до основних форм реалізації правоохоронної функції держави належать правова та організаційна. Розглянуто класифікацію правових форм реалізації правоохоронної функції держави за характером і складністю дій суб'єктів, ступенем їх активності та спрямованості. Як основні правові форми реалізації правоохоронної функції держави обґрунтовано доцільність виокремлення правотворчої (у складі якої існує доктринальна форма); установчої; правореалізаційної (в її рамках існують правозастосовна, інтерпретаційна, правоохоронна тощо) форм. З'ясовано, що зміст організаційної форми реалізації правоохоронної функції держави полягає в діяльності відповідних суб'єктів щодо здійснення системних і цілеспрямованих заходів кадрового та матеріально-технічного забезпечення, обліково-статистичних, контрольно-наглядових, організаційно-масових, культурних і виховних заходів.

Вступ

З урахуванням сучасних трансформаційних процесів і зважаючи на появу нових загроз нормальному забезпеченню правопорядку в державі та окремих її регіонах, зокрема екстремізму, тероризму, сепаратизму, масових і групових порушень громадського порядку, великого значення набуває посилення ролі правоохоронної функції держави, зокрема, шляхом удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації цієї функції всіма уповноваженими на те суб'єктами. Цей процес повинен мати науково обґрунтований, системний і комплексний характер з урахуванням стану охорони правопорядку в Україні.

Правоохоронна функція держави – це самостійний комплексний напрям діяльності держави, обумовлений її соціальним призначенням, який реалізується системою суб'єктів (державних і недержавних), що уповноважені виключно в рамках закону з використанням відповідних форм і методів уживати юридичних заходів впливу (в тому числі примусових) з метою досягнення бажаного соціального ефекту – охорони права загалом, забезпечення охорони законності і правопорядку, прав і свобод громадян зокрема.

У чинному законодавстві Україні не закріплено визначення поняття «правоохоронна функція держави». У ст. 17 Конституції України виділяється така категорія, як «найважливіші функції держави». До зазначених функцій належать захист суверенітету й територіальної

цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. На нашу думку, необхідно внести відповідні доповнення до Основного Закону України й Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», де визначити однією з найважливіших функцій держави саме правоохоронну, наголосивши при цьому, що формою реалізації цієї функції є такий специфічний вид діяльності, як правоохоронна діяльність, що здійснюється спеціально уповноваженими на те органами – правоохоронними.

Що стосується ознак правоохоронної функції держави, то до них можна зарахувати такі: а) стабільність (усталеність), що означає постійний характер цієї функції протягом тривалого періоду часу; б) комплексність, що є свідченням наявності абсолютно різнопланових суспільних відносин, стосовно яких має здійснюватися правоохорона; в) цілеспрямованість та узгодженість (організованість); г) здійснення значною кількістю суб'єктів (органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадськості); д) пріоритет прав людини, який має бути загальним правовим орієнтиром діяльності держави, спрямованої на гарантування й забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, а також вироблення дієвого механізму їх реалізації; е) управлінський характер (правоохоронна функція держави конкретизує мету державного управління у правоохоронній сфері). Ці ознаки дають змогу вести мову про правоохоронну функцію держави як цілісну категорію.

Основними вимогами, за умов дотримання яких можливо досягти найбільш ефективної реалізації правоохоронної функції держави, є: а) наявність збалансованої системи нормативно-правових актів, у яких визначаються основні напрями державної політики в цій сфері, закріплене коло суб'єктів, уповноважених цю політику реалізовувати, й особливості їх взаємодії; б) наявність дієвого механізму реалізації приписів нормативно-правових актів; в) запровадження програми правової освіти населення; г) належне фінансування, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення, що дасть змогу своєчасно та якісно відповідати на всі загрози, що перешкоджають належній реалізації правоохоронної функції держави; д) запровадження стандартів Європейського Союзу в організацію діяльності відповідних органів державної влади.

В умовах демократизації суспільства й держави, вибору європейського шляху розвитку нашої держави існує нагальна потреба в переосмисленні правоохоронної функції держави, виробленні дієвого

механізму її реалізації з урахуванням європейських стандартів у цій сфері. Реалізація державою правоохоронної функції має здійснюватися з урахуванням таких принципів: верховенства права; законності; відкритості і прозорості; заборони зловживання владою; об'єктивності; професіоналізму; етичності; відповідальності; спрощення адміністративних процедур; доступності публічних послуг; електронного урядування та використання електронної пошти. Уважаємо, що врахування запропонованих принципів реалізації правоохоронної функції держави сприятиме підвищенню ефективності діяльності відповідних суб'єктів і виведенню її на якісно новий рівень відповідно до загальновизнаних європейських стандартів.

Нині практично відсутні комплексні дослідження з проблем адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави; окремі питання, які стосуються оптимізації діяльності суб'єктів реалізації зазначеної функції в сучасних умовах, залишаються дискусійними або досі не розробленими. Отже, необхідність вироблення ефективної стратегії реалізації правоохоронної функції держави, удосконалення адміністративно-правового й інституційного забезпечення реалізації правоохоронної функції держави, недостатня розробленість теоретичних положень із цієї проблематики, а також недосконалість правового регулювання в цій сфері зумовлюють актуальність комплексного дослідження адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави.

§ 1. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави

Усі функції держави мають свій механізм реалізації, основою якого слугує сукупність правових, організаційних, економічних, матеріальних елементів. Система таких елементів обов'язково має бути адекватною тим завданням, що стоять перед державою, і спрямованою на досягнення цілей реалізації відповідних функцій держави. У зв'язку з наведеним великого значення набуває створення механізму реалізації правоохоронної функції держави.

Однією з основних форм, за допомогою яких держава здійснює вплив на суспільні відносини, є адміністративно-правова форма. Саме завдяки адміністративно-правовому складникові механізму правового регулювання здійснюється правовий вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації виконавчої влади в державі в певній сфері. Результатом застосування адміністративно-правового механізму

має бути впорядкування діяльності відповідних суб'єктів, які вступили між собою у правові відносини; удосконалення форм і методів управлінської діяльності; реальне дотримання прав і свобод людини та громадянина, а також захист у разі їх порушення.

Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави – це система взаємопов'язаних і взаємозалежних адміністративно-правових засобів, за допомогою яких уповноважені на те суб'єкти здійснюють цілеспрямований вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації правоохоронної функції держави.

До характерних для адміністративно-правового механізму ознак варто зарахувати такі: а) системність; б) виконання кожним елементом механізму своєї специфічної функції; в) особливий склад суб'єктів, на які покладено обов'язок реалізації правоохоронної функції держави; г) зв'язок суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави між собою єдиними цілями та засадами діяльності; д) здійснення застосування цього механізму за допомогою адміністративно-правових норм; е) плановий характер; є) безперервність функціонування цього механізму; ж) підконтрольний характер; з) здійснення взаємодії між суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави на засадах субординації й координації; і) домінуюче становище одних елементів механізму реалізації правоохоронної функції держави над іншими [1, с. 49].

Усі складові елементи механізму реалізації правоохоронної функції держави перебувають у відносинах субординації між собою. У такій системі є певні системоутворювальні елементи, які, так би мовити, домінують над іншими. Основними системоутворювальними елементами є інституційний складник (наявність відповідної системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави) та правовий складник (наявність відповідної нормативно-правової бази, нормами якої визначається сам процес реалізації функції). Звісно, всі інші елементи механізму реалізації правоохоронної функції держави в жодному разі не можна назвати другорядними: без них характеристика самого механізму не була б змістовною й повною, що в результаті призвело б до реалізації правоохоронної функції держави на недостатньо якісному рівні.

Зважаючи на викладене вище, спробуємо визначити перелік елементів, що входять до механізму реалізації правоохоронної функції держави. Так, до них належать такі: а) інституційний складник (суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави); б) адміністративно-правові норми, які регламентують специфіку реалізації

правоохоронної функції держави; в) принципи реалізації правоохоронної функції держави; г) форми та методи реалізації правоохоронної функції держави; д) правовідносини, в яких відбувається переведення приписів, що містяться в нормативно-правових актах, у практичну площину; е) ресурсний складник (кадрове, інформаційне, матеріальне, технічне забезпечення тощо).

Адміністративно-правові норми, які регламентують специфіку реалізації правоохоронної функції держави, в цьому випадку є статичним складником механізму, інші ж елементи відіграють роль динамічного складника. Ефективність усього адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави залежить від грамотного поєднання статичного й динамічного складників, налагодження їх взаємодії. Уважаємо за доцільне надати коротку характеристику кожному елементові зазначеного механізму.

1. Інституційний складник (суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави). Особливу увагу звернемо на те, що до суб'єктів формування та реалізації державної політики у правоохоронній сфері належать не лише правоохоронні органи, оскільки це б суттєво звужувало коло таких суб'єктів. До суб'єктів реалізації державної політики у правоохоронній сфері належать усі органи державної влади, що здійснюють свої функції у правоохоронній сфері, органи місцевого самоврядування і громадськість. Ці суб'єкти в рамках наданих на законодавчому рівні повноважень мають право брати участь у формуванні державної політики у правоохоронній сфері, а також реалізовувати пріоритетні напрями цієї політики.

2. Адміністративно-правові норми, які регламентують специфіку реалізації правоохоронної функції держави. У цьому випадку під нормами адміністративного права, які регламентують специфіку реалізації правоохоронної функції держави, варто розуміти визначені державою загальнообов'язкові правила поведінки учасників суспільних відносин у сфері реалізації правоохоронної функції держави, за допомогою яких ці суб'єкти можуть реалізовувати надані їм права й виконувати покладені на них обов'язки. Будь-яка норма адміністративного права, яка регламентує специфіку реалізації правоохоронної функції держави, повинна бути закріплена на рівні відповідного нормативно-правового акта, тільки в такому випадку вона буде визнана чинною, тобто такою, якої необхідно дотримуватися.

3. Принципи реалізації правоохоронної функції держави, тобто закономірності й норми поведінки, які встановлюють основні вимоги

до діяльності відповідних суб'єктів у сфері реалізації правоохоронної функції держави. До таких принципів варто зарахувати насамперед такі: законності, об'єктивності, компетентності й професіоналізму, систематичності, поєднання єдиначальності й колегіальності, прозорості та гласності, наукової обґрунтованості, відповідальності, довіри й поваги до працівників правоохоронних органів, довіри й поваги працівників правоохоронних органів до громадян, етичності тощо [2]. Дотримання цих принципів дасть змогу відповідним органам виконавчої влади створити необхідні умови для реалізації правоохоронної функції держави, спрямувати свою діяльність на надання якісних соціально-сервісних послуг населенню. Ключові принципи реалізації правоохоронної функції держави повинні бути обов'язково закріплені на рівні відповідних нормативно-правових актів, тобто вони виявляються в певних адміністративно-правових нормах. Зазначені принципи мають обов'язково враховуватися під час формування державної політики у правоохоронній сфері.

4. **Форми та методи реалізації правоохоронної функції держави.** Правоохоронна функція держави реалізується у відповідних формах шляхом використання спеціальних прийомів і методів. Правильний вибір форм реалізації правоохоронної функції держави може створити належні умови для забезпечення правопорядку в державі та її окремих регіонах, охорони й захисту основних прав, свобод і законних інтересів громадян, протидії злочинності в усіх її виявах, підвищити ефективність діяльності відповідних суб'єктів.

Реалізація правоохоронної функції держави здійснюється не лише у відповідних формах, а й за допомогою специфічних методів і засобів, тобто методів реалізації соціальної функції держави. Застосування відповідних методів під час реалізації правоохоронної функції держави залежить від суб'єкта, на який покладено обов'язок щодо реалізації цієї функції, його завдань і повноважень, місця, яке посідає правоохоронна функція в його діяльності. Необхідно підкреслити, що методи не можуть застосовуватися відокремлено один від одного, оскільки вони тісно пов'язані й утворюють систему. Застосування конкретного набору методів реалізації правоохоронної функції держави залежить від багатьох чинників, а саме: мети, кола суб'єктів, що беруть безпосередню участь у процесі реалізації, особливостей їх адміністративно-правового статусу.

5. **Правовідносини, які виникають у зв'язку з реалізацією правоохоронної функції держави.** Саме в рамках відповідних

правовідносин відбувається переведення приписів, що містяться в нормативно-правових актах, у практичну площину. Під правовідносинами, які виникають у зв'язку з реалізацією правоохоронної функції держави, варто розуміти суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами та обов'язками у сфері формування й реалізації державної політики у правоохоронній сфері, тобто у сфері реалізації правоохоронної функції держави.

6. Ресурсний складник (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення тощо). Цей елемент адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави, незважаючи на його допоміжний характер, не можна вважати другорядним. Без належного впорядкування кожного його складника неможливо забезпечити повноцінне функціонування всього механізму реалізації правоохоронної функції держави.

Налагодження ефективної взаємодії всіх елементів адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави дасть змогу забезпечити його дієвість, прозорість і відкритість.

Підсумовуючи викладене вище, можемо резюмувати, що створення й функціонування дієвого адміністративно-правового механізму сприяє забезпеченню належної реалізації правоохоронної функції держави, здійсненню дієвого впливу на суспільні відносини, які виникають у правоохоронній сфері, налагодженню ефективної взаємодії між державою та громадянами, що є загальноприйнятим стандартом публічного адміністрування в усіх демократичних країнах. Важливим кроком у напрямі забезпечення ефективного функціонування адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави, як ми вважаємо, має стати: а) наявність чітких і неупереджених механізмів контролю з боку громадськості за дотриманням вимог законності під час реалізації даної функції; б) запровадження процедури притягнення до відповідальності суб'єктів владних повноважень у разі порушення вимог законодавства; в) вироблення й утілення в життя системи оцінювання ефективності реалізації правоохоронної функції держави (зокрема відповідних критеріїв і показників).

§ 2. Суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави

Одним із системоутворювальних елементів механізму реалізації правоохоронної функції держави є відповідна система суб'єктів. Це

зумовлено таким: зважаючи на те, як саме зазначені суб'єкти реалізують надані їм повноваження, наскільки неупереджено і своєчасно виконують покладені на них обов'язки, наскільки ефективно налагоджена взаємодія між ними, залежить досягнення кінцевої мети реалізації правоохоронної функції держави (бажаного соціального ефекту) – охорони права загалом, забезпечення охорони законності і правопорядку, прав і свобод громадян зокрема.

Під суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави варто розуміти систему державних і недержавних органів, інституцій громадянського суспільства та окремих представників громадськості, які в межах своїх повноважень здійснюють цілеспрямовану й узгоджену діяльність із використанням відповідних форм і методів з метою охорони права загалом, забезпечення охорони законності і правопорядку, прав і свобод громадян зокрема.

Основним обов'язком суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави є своєчасне виявлення загроз належному функціонуванню правоохоронної сфери, недопущення їх настання, виявлення факторів, що здійснюють негативний вплив на правоохоронну сферу, вироблення та реалізація системних заходів щодо їх усунення або мінімізації можливого негативного впливу.

Ознаками, що характеризують систему суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, є такі: а) єдність головної мети елементів системи, завдяки чому досягається активність і рухомість системи, визначається її залежність від реальних умов дійсності; б) цілісність елементів системи; в) наявність прямих і зворотних зв'язків між елементами системи; г) існування зв'язків координації; д) відносна самостійність елементів системи; е) наявність значної кількості елементів системи, які можна класифікувати за декількома критеріями (в окремих випадках елементи системи можуть виступати самостійною системою (в цьому випадку мова йде про ієрархічність)); є) існування чітко вираженої структури; ж) необхідність відповідного управлінського впливу; з) наявність інтегративних властивостей, притаманних системі суб'єктів загалом; и) комунікативність і адаптивність; й) узгодженість та організованість; і) альтернативність шляхів функціонування й розвитку; к) є уособленням поєднання зусиль держави та суспільства, яке відбувається в результаті поєднання владних повноважень одних суб'єктів із громадськими формами активності інших [1, с. 65–66].

Запорукою ефективного функціонування системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави є поділ єдиного процесу діяльності на окремі пов'язані між собою функціональні операції та їх розподіл між усіма суб'єктами відповідно до компетенції, визначеної в адміністративно-правових актах.

У широкому сенсі суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави є всі органи державної влади, діяльність яких спрямована на формування та реалізацію державної політики у правоохоронній сфері. Особливу увагу звернемо на те, що до суб'єктів формування та реалізації державної політики у правоохоронній сфері належать не лише правоохоронні органи, оскільки б це суттєво звужувало коло таких суб'єктів. До суб'єктів реалізації державної політики у правоохоронній сфері належать усі органи державної влади, що здійснюють свої функції у правоохоронній сфері, органи місцевого самоврядування та громадськість. Ці суб'єкти в рамках наданих на законодавчому рівні повноважень мають право брати участь у формуванні державної політики у правоохоронній сфері, реалізовувати її пріоритетні напрями.

Зважаючи на значну кількість органів, які тим чи іншим чином уповноважені відповідно до законодавства здійснювати певні заходи в рамках реалізації правоохоронної функції держави, виникає потреба в об'єднанні їх у відповідну систему. З урахуванням характеру тих завдань, що стоять перед ними, зважаючи на походження конкретного суб'єкта і його адміністративно-правовий статус, вважаємо, що суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави можна умовно поділити на дві групи: державні й недержавні.

Державні суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави, у свою чергу, діляться за характером компетенції на: 1) загальні суб'єкти – суб'єкти, які визначають державну політику України у правоохоронній сфері. Що стосується зазначених суб'єктів, то для них здійснення правоохоронної діяльності не є основним завданням, але під час виконання покладених на них обов'язків вони здійснюють вплив на забезпечення належного функціонування правоохоронної сфери; 2) спеціальні суб'єкти – суб'єкти, для яких здійснення правоохоронної діяльності є основним призначенням (тобто суб'єкти, наділені спеціальною компетенцією). Зазначені суб'єкти здійснюють покладені на них обов'язки як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Місцевий рівень суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави включає в себе місцеві державні адміністрації,

територіальні підрозділи відповідних органів державної влади (тобто державних суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави) та органи місцевого самоврядування.

Суб'єктами, які визначають державну політику України у правоохоронній сфері (загальними суб'єктами), є Президент України, Верховна Рада України й Кабінет Міністрів України.

До суб'єктів, для яких здійснення правоохоронної діяльності є основним призначенням (спеціальних суб'єктів), належать правоохоронні органи, які безпосередньо займаються здійсненням правоохоронної діяльності; органи, уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також судові органи як безпосередні суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави.

Недержавними суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави є органи місцевого самоврядування, інституції громадянського суспільства (наприклад, громадські організації та політичні партії, громадські консультативні ради, засоби масової інформації тощо) й інші суб'єкти (зокрема адвокатура, нотаріат, законні представники, громадські експерти, аудитори тощо). Доцільність включення наведених вище суб'єктів до суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави є беззаперечною, оскільки вони, не здійснюючи безпосередньо правоохоронну діяльність, забезпечують правозахисний компонент, чим сприяють її належній реалізації іншими суб'єктами.

Зважаючи на необхідність якісної реалізації державної політики у правоохоронній сфері не лише на загальнодержавному, а й на регіональному рівні, доцільність включення органів місцевого самоврядування до недержавних суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави не викликає сумнівів. Великого значення в контексті належної реалізації зазначеної функції набуває налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. Належним чином організована співпраця органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами сприятиме поглибленню процесів демократизації суспільства; створенню належних умов для зупинення зростання злочинності, запровадженню поетапних змін у структурі злочинності регіону до рівня мінімальної небезпеки для суспільства; підвищенню довіри населення до правоохоронних органів.

Невід'ємним суб'єктом участі в процесі реалізації правоохоронної функції держави є різноманітні інституції громадянського суспільства.

Активна позиція громадськості й усвідомлення необхідності якісної реалізації правоохоронної функції держави, налагодження дієвої взаємодії з органами поліції дасть змогу підвищити рівень безпеки на дільниці, сприятиме покращенню ситуації щодо протидії злочинності на регіональному та державному рівнях, сприятиме здатності населення протистояти негативному впливу проблем, несвоєчасне вирішення яких може поставати передумовою виникнення злочинних виявів. Лише за умови сприяння громадськості органам поліції у виконанні покладених на них обов'язків буде можливо забезпечити належний стан правопорядку і створити необхідні умови для якісної реалізації правоохоронної функції держави. У зв'язку з наведеним великого значення набуває вироблення системних цілеспрямованих заходів формування високого рівня правової свідомості населення та правової культури суспільства.

Поряд із державними суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави доволі активно діють і недержавні органи, діяльність яких спрямована на забезпечення, охорону, захист і підтримання правопорядку в державі. До них належать адвокатура, нотаріат, законні представники, громадські експерти, аудитори тощо. Практика передачі недержавним суб'єктам певних повноважень держави, зокрема, у правоохоронній сфері дає змогу залучити більш широкі верстви населення до виконання нагальних завдань, які стоять перед державою, що в результаті має призвести до підвищення ефективності реалізації правоохоронної функції держави. Крім того, варто звернути увагу на те, що тенденція до розширення кількості суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави (звісно, мова йде, передусім про недержавних суб'єктів) є свідченням демократизації суспільства, переорієнтації держави не на задоволення власних потреб, а на охорону й захист прав і свобод людини та громадянина.

Підсумовуючи викладене вище, необхідно відзначити, що діяльність державних і недержавних суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави дуже тісно пов'язана між собою. Ефективність діяльності одних суб'єктів здійснює безумовний вплив на якість виконання іншими покладених на них обов'язків.

Важливим показником ефективності реалізації правоохоронної функції держави є наявність дієвого механізму взаємодії суб'єктів, на які покладається обов'язок щодо реалізації цієї функції. Конструктивно налагоджена взаємодія суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави як невід'ємна функція процесу управління є необхідною

передумовою забезпечення правопорядку в державі та її окремих регіонах. Саме завдяки взаємодії відповідні суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави отримають можливість побудувати ефективний алгоритм погоджених дій, який буде враховувати всю специфіку оперативної обстановки, використовувати сили, засоби, форми та методи, що є в розпорядженні інших учасників взаємодії. Необхідність вироблення дієвого механізму взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави зумовлюється також їх роз'єднаністю.

Зрозуміло, що на практиці під час організації взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави виникає чимало проблем, які не дають змоги вивести її на більш якісний рівень. Тому весь процес взаємодії повинен постійно аналізуватися, в результаті чого мають бути сформульовані основні напрями, коригування яких варто здійснювати комплексно. Зокрема, свого нагального вирішення потребує проблема вдосконалення процесів інформування та налагодження зворотного зв'язку. Необхідне відкрите й неупереджене обговорення проблем взаємодії, усвідомлення ступеня їх впливу на ефективність діяльності кожного учасника такої взаємодії, а також визначення змісту очікувань один одного щодо їх належної якості [3].

У зв'язку з наведеним надзвичайно актуальною є побудова якісно нової моделі суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, чому повинна передувати ретельна аналітична робота, в ході якої має бути надана реальна оцінка результативності діяльності кожного із суб'єктів, ефективності їх взаємодії, здійснено прогнозування наслідків діяльності відповідних суб'єктів тощо. Це дасть можливість розробити принципово нові засади діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, деталізувати повноваження кожного суб'єкта, вжити заходи щодо конкретизації законодавства у правоохоронній сфері, виробити якісно нову стратегію взаємодії суб'єктів.

§ 3. Форми реалізації правоохоронної функції держави

Правоохоронна функція держави реалізується у відповідних формах шляхом використання спеціальних прийомів і методів. Правильний вибір форм реалізації правоохоронної функції держави сприяє створенню належних умов для забезпечення правопорядку в державі та її окремих регіонах, охорони й захисту основних прав, свобод і законних інтересів громадян, протидії злочинності в усіх її виявах, підвищення ефективності діяльності відповідних суб'єктів.

Під формами реалізації правоохоронної функції держави потрібно розуміти специфічні напрями діяльності держави, в рамках яких за допомогою спеціальних способів і прийомів (методів) із дотриманням вимог законодавства та відповідно до компетенції уповноважених суб'єктів реалізується правоохоронна функція держави.

До основних форм реалізації правоохоронної функції держави (як і будь-якої іншої функції держави) належать правова та організаційна. Підкреслимо, що в жодному разі не можна вести мову про домінуючу роль правової форми над організаційною. У результаті це може призвести до відсутності чіткого розуміння самої системи форм реалізації функцій держави. Крім того, неякісна реалізація організаційних форм зводить нанівець усі здобутки та позитивні результати, отримані в ході здійснення правової форми реалізації функцій держави.

Зміст правової форми реалізації правоохоронної функції держави полягає передусім у розробленні та прийнятті нормативно-правових актів у правоохоронній сфері, закріпленні в них дієвого механізму їх реалізації [4]. Уважаємо, що правова форма реалізації правоохоронної функції держави складається з таких форм: правотворча, установча, правореалізаційна, правоохоронна. Перейдемо безпосередньо до аналізу змісту кожної із запропонованих форм.

Правотворчість є найважливішою формою реалізації правоохоронної функції держави. Метою правотворчості є створення несуперечливої системи права, норми якої безпосередньо визначають специфіку реалізації правоохоронної функції держави. Саме в процесі правотворчості, тобто в безпосередньому процесі створення права, знаходить своє зовнішнє вираження й утілюється в життя державна політика у правоохоронній сфері. Уважаємо за необхідне більш детально зупинитися на з'ясуванні змісту і значення державної політики у правоохоронній сфері. Це дасть змогу більш чітко усвідомити сутність і значення правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави.

Під державною політикою у правоохоронній сфері варто розуміти цілеспрямовану державно-владну діяльність тактичного і стратегічного характеру уповноважених на те суб'єктів, що регламентується нормами чинного національного законодавства і спрямована на формування необхідного механізму правового регулювання у правоохоронній сфері [5]. Державна політика у правоохоронній сфері спрямована на легітимізацію обраного керівництвом держави та санкціонованого

волею народу курсу на охорону й захист прав, свобод і законних інтересів особи, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань, формування правової свідомості та правової культури населення, формування позитивного іміджу органів державної влади й місцевого самоврядування, передусім правоохоронних органів.

Державна політика у правоохоронній сфері, як і політика в будь-якій іншій сфері, несе в собі відповідний цільовий складник. Це складник містить конкретні орієнтири та концептуальні ідеї, які виходять з об'єктивних інтересів і потреб громадян, суспільства й держави, що сформувалися на цьому історичному етапі. Мета державної політики у правоохоронній сфері полягає у створенні ідеальної моделі стану функціонування правоохоронної сфери.

З урахуванням наведеної вище мети до основних завдань державної політики у правоохоронній сфері належать такі: 1) створення правових підстав для визначення та закріплення стратегії розвитку правоохоронної сфери; 2) оновлення нормативно-правової бази реалізації державної політики у правоохоронній сфері шляхом розроблення нових нормативно-правових актів і внесення змін і доповнень до чинних, забезпечення узгодженості в системі нормативно-правових актів, усунення прогалин і колізій, що мають місце в законодавстві; 3) створення науково обґрунтованої моделі суб'єктів, які повинні здійснювати правоохоронну функцію відповідно до потреб побудови публічно-сервісної моделі державного управління; 4) створення необхідних політико-правових умов для подолання корупції в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; 5) створення необхідних правових гарантій дотримання прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, зокрема надійних та ефективно працюючих механізмів гарантування потреби людини в безпеці; 6) забезпечення дотримання принципів верховенства права в діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування; 7) розширення форм цивільного демократичного контролю за діяльністю державних суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави; 8) забезпечення умов для отримання громадянами України та іншими особами якісних послуг, що надаються державними суб'єктами реалізації правоохоронної функції держави; 9) створення дієвих механізмів взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави й координації їх діяльності; 10) вироблення дієвого механізму запобігання правопорушенням і боротьби зі злочинністю; 11) створення сучасної гнучкої системи

підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для правоохоронних органів; 12) розширення участі органів державної влади в міжнародному співробітництві у правоохоронній сфері; 13) формування нового позитивного іміджу правоохоронних органів, зокрема, шляхом підвищення довіри до них населення, забезпечення їх партнерських відносин і взаємодії; 14) підвищення ефективності та практичної спрямованості наукового забезпечення реалізації правоохоронної функції держави; 15) активізація діяльності інституцій громадянського суспільства щодо формування державної політики у правоохоронній сфері та її реалізації; 16) формування правової свідомості й правової культури населення, подолання правового нігілізму, легітимізація моральних цінностей [1, с. 104–105].

Ефективність виконання завдань державної політики у правоохоронній сфері буде досягнута насамперед за умов її раціональності й цілеспрямованості. Під раціональністю державної політики у правоохоронній сфері варто розуміти відповідність (адекватність) управлінських рішень, які приймаються в ході її реалізації, тій ситуації, що має місце в державі та суспільстві. Це потенційно допоможе забезпечити результативність державної політики у правоохоронній сфері. Що стосується цілеспрямованості державної політики у правоохоронній сфері, то вона пов'язана з необхідністю чіткого визначення суб'єктами такої політики конкретних орієнтирів, на досягнення яких вона має бути спрямована.

Пропонуємо до складу основних правових форм реалізації правоохоронної функції держави включити такі: а) правотворча (у структурі якої виокремлюється доктринальна форма); б) установча; в) правореалізаційна (в її рамках існують правозастосовна, інтерпретаційна та правоохоронна).

Метою правотворчості як форми реалізації правоохоронної функції держави є створення цілісної й несуперечливої системи права, норми якої безпосередньо визначають специфіку реалізації правоохоронної функції держави. Саме в процесі правотворчості, тобто в безпосередньому процесі створення права, знаходить своє зовнішнє вираження й утілюється в життя державна політика у правоохоронній сфері. Аналіз нормативно-правових актів, прийнятих у результаті правотворчості, дає змогу з'ясувати, на що конкретно спрямована в цей історичний проміжок часу державна політика у правоохоронній сфері, основні моменти, на які треба звернути увагу для того, щоб ця політика була визнана ефективною. Завдяки ефективній правотворчості

можливо своєчасно розробити шляхи подальшого вдосконалення правового регулювання реалізації правоохоронної функції держави, своєчасно скоригувати, доповнити, конкретизувати наявні правові норми. У цьому контексті, на нашу думку, на особливу увагу заслуговує процедура здійснення систематичного контролю за якістю законодавства у правоохоронній сфері, яке приймається за результатами правотворчості, дотримання вимог юридичної техніки, принципів побудови норм права. Цей контроль має відбуватися з огляду на раціональність конкретного нормативно-правового акта, ефективність його норм тощо.

Ефективного здійснення правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави можливо досягти шляхом безумовного дотримання обов'язкових принципів. До основних принципів, яким має відповідати правотворча форма реалізації правоохоронної функції держави, безумовно, варто зарахувати такі: верховенства права, законності, демократизму, гуманізму, гласності. Проте хотілося б зазначити, що, крім основних принципів, існують і спеціальні принципи. Наявність такої класифікації зумовлена тим, що правотворча діяльність має значну кількість істотних ознак, які відрізняють її від інших видів діяльності. Отже, саме спеціальні принципи найбільш повно визначають форму і зміст правотворчої діяльності. До спеціальних принципів, яким має відповідати правотворча форма реалізації правоохоронної функції держави, потрібно зарахувати такі: системність, наукова обґрунтованість і плановий характер.

У рамках правотворчої форми реалізації правоохоронної функції держави особливе місце посідає доктринальна форма. Використання зазначеної форми має сприяти застосуванню усталених та обґрунтованих підходів до формування державної політики у правоохоронній сфері, зокрема системи нормативно-правових актів, норми яких повинні регламентувати усю специфіку реалізації правоохоронної функції держави. Доктринальна форма є відносно новаційною серед усіх форм вираження правової політики. Завдяки використанню зазначеної форми можливо із застосуванням наукових підходів і концепцій передбачити ключові тенденції формування права, його матерії та своєчасно врахувати їх під час вироблення державної політики у правоохоронній сфері.

Зміст доктринальної форми реалізації державної політики у правоохоронній сфері полягає у використанні науково обґрунтованих

підходів, ідей концептуального рівня до формування політики й механізмів її реалізації. Завдяки застосуванню доктринальної форми можна забезпечити наукове передбачення розвитку різноманітних юридичних ситуацій.

Необхідно зауважити, що під час правотворчості не лише визначається зміст правових норм, розробляються та приймаються відповідні нормативно-правові акти, а й з'ясовується механізм їх реалізації, тобто встановлюється процедура правореалізації. Отже, наступна форма реалізації правоохоронної функції держави – це правореалізація (або реалізація норм права). Якщо не буде розроблено відповідного механізму реалізації приписів, що містяться в нормативно-правових актах, така реалізація буде відбуватися фрагментарно та безсистемно (або не буде відбуватися взагалі), в результаті чого право втратить своє соціальне значення і призначення.

Перейдемо до з'ясування змісту такої специфічної форми реалізації правоохоронної функції держави (що існує в рамках правореалізації), як правозастосування. Відмінність між цими двома формами реалізації правоохоронної функції держави полягає в тому, що правозастосовна діяльність характеризується власним багатoelementним механізмом реалізації юридичних норм і відповідними процедурами. Зміст правозастосування як форми реалізації правоохоронної функції держави полягає в застосуванні основних норм права під час ухвалення рішень у конкретних справах.

Правотворчість і правозастосування мають багато спільного, але водночас різняться за змістом. Так, наприклад, у ході правотворчості розробляються та приймаються нормативно-правові акти, а в ході правозастосування відповідні органи повинні забезпечити впровадження в життя приписів зазначених документів. Основним призначенням правотворчості є вироблення нормативно-правових актів, норми яких можуть застосовуватися в різних ситуаціях; під час правозастосування забезпечується абсолютне врахування всіх обставин конкретної справи.

Відмінність, яка відрізняє такі форми реалізації правоохоронної функції держави, як правотворчість і правозастосування, крім змістового наповнення, також полягає в їх суб'єктах. Якщо в ході правотворчості беруть участь відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадськість, то в ході правозастосування громадяни не є суб'єктами застосування норм права.

Правоінтерпретаційна форма правової політики виявляється в науковому тлумаченні правових норм (інтерпретаційних актах) [6, с. 23]. Особливого значення ця форма набула зі створенням Конституційного Суду України й інших спеціалізованих судів України, адже цей новий напрям правової політики сьогодні безпосередньо формує прецедентне право [7, с. 19]. Офіційна правоінтерпретаційна діяльність є елементом механізму державно-юридичного регулювання і наступним після законотворчості етапом здійснення правової політики, об'єктом якого є текст права [8, с. 143]. Необхідність виникнення цієї форми реалізації правоохоронної функції держави зумовлена специфічним характером мови права, специфікою різноманітних засобів юридичної техніки, в результаті чого достатньо важно чітко усвідомити зміст правових норм. Правоінтерпретаційна діяльність також сприяє виявленню прогалин і недосконалості чинного законодавства, актів застосування й реалізації права, допомагає їх долати [9, с. 333]. Значення цієї форми також зумовлено необхідністю трактування не лише окремих правових норм ізольовано одна від одної, а й у їх сукупності, безпосередньому зв'язку.

Установча форма посідає особливе місце між правотворчою та правореалізаційною формами реалізації правоохоронної функції держави. Така точка зору зумовлена тим, що в результаті правотворчості приймаються нормативно-правові акти, нормами яких створюються відповідні суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави. Тобто створення зазначених суб'єктів уже відбувається за результатами правотворчої форми. Але водночас створені суб'єкти в ході виконання покладених на них обов'язків (правореалізаційної діяльності) мають право також у рамках наданих їм повноважень брати участь у правотворчому процесі. Установчу форму реалізації правоохоронної функції держави треба розуміти як специфічну правову форму діяльності держави, що полягає у створенні цілісної системи відповідних органів та інституцій, складники якої були б здатні адекватно і своєчасно реагувати на вирішення проблемних питань, що виникають у правоохоронній сфері. Необхідність застосування установчої форми реалізації правоохоронної функції держави виникає у зв'язку з нагальною потребою в інституалізованому регулюванні відносин, які мають місце у правоохоронній сфері. Завдяки цьому можна досягти формування, належного розвитку й удосконалення діяльності тих суб'єктів, на яких покладено обов'язок щодо реалізації правоохоронної функції держави.

Проведений аналіз правових форм реалізації правоохоронної функції держави дав змогу дійти висновку, що під час здійснення правових форм реалізації правоохоронної функції держави необхідно звертати увагу на прогнозування тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеня небезпеки й масштабів організованої злочинності на національному, регіональному та міжнародному рівнях; удосконалення правових механізмів та організаційних засад протидії організованій злочинності; визначення шляхів і способів захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів юридичних осіб від протиправних дій; забезпечення прозорості під час прийняття управлінських рішень органами державної влади й місцевого самоврядування; розроблення та затвердження чітких критеріїв оцінювання діяльності правоохоронних органів; підвищення рівня інформованості суспільства про небезпеку й масштаби організованої злочинності; удосконалення наявних і розроблення нових методів боротьби зі злочинністю з метою недопущення подальшої консолідації організованих злочинних угруповань, дальшого зменшення їх впливу на суспільство на національному та регіональному рівнях; підвищення рівня взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави у сфері боротьби зі злочинністю, поглиблення міжвідомчого співробітництва контролюючих і правоохоронних органів тощо.

Зміст організаційної форми реалізації правоохоронної функції держави полягає в діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави щодо здійснення системних і цілеспрямованих заходів кадрового й матеріально-технічного забезпечення, обліково-статистичних, контрольно-наглядових, організаційно-масових, культурних і виховних заходів.

Підсумовуючи викладене вище, підкреслимо, що правові та організаційні форми реалізації правоохоронної функції держави є взаємодоповнювальними і взаємозалежними: без належної реалізації однієї форми неможливо досягти позитивних результатів, що очікуються від іншої, і навпаки. У цьому, власне, і відображається взаємодія цих двох форм реалізації правоохоронної функції держави. Будь-яка правова форма реалізації функцій держави в узагальненому вигляді за своєю сутністю є організаційною формою. Взаємозалежність і взаємовплив правової та організаційної форм реалізації правоохоронної функції держави виявляється в таких варіантах: а) реалізація організаційних форм може здійснюватися в разі їх закріплення у відповідних нормативно-правових актах, завдяки чому

вони набудуть необхідної правової форми; б) реалізація положень нормативно-правових актів забезпечується за допомогою організаційних заходів, наприклад, шляхом доведення до безпосередніх виконавців; в) окремі організаційні форми можуть передувати правовим і тим самим забезпечувати можливість їх використання, наприклад, збирання, обробка, аналіз інформації, розроблення пропозицій передують прийняттю законів та інших нормативних актів тощо.

Висновки

З'ясовано, що правоохоронна функція є однією з основних функцій держави: від ефективності реалізації правоохоронної функції безпосередньо залежить стан існування держави та перспективи її розвитку, правоохоронна спрямованість держави є свідченням забезпечення балансу прав і свобод громадянина й інтересів держави. Наголошено, що виокремлення правоохоронної функції як однієї з основних функцій держави зовсім не означає, що ця функція має реалізовуватися відокремлено від усіх інших: усі функції перебувають у тісному взаємозв'язку. Підкреслено, що надзвичайна важливість правоохоронної функції держави визначається тим фактором, що ця функція має як внутрішній, так і зовнішній аспекти.

Доведено, що процес реалізації правоохоронної функції держави безпосередньо пов'язаний з управлінським процесом. Визначено перелік елементів, що входять до адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави, і надано їх характеристику. Запропоновано до ознак, характерних для адміністративно-правового механізму, зарахувати системність; виконання кожним елементом механізму свої специфічної функції; особливий склад суб'єктів; зв'язок суб'єктів між собою єдиними цілями та засадами діяльності; плановий характер; безперервність; підконтрольний характер; здійснення взаємодії між суб'єктами на засадах субординації й координації тощо.

Визначено, що основним обов'язком суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави є своєчасне виявлення загроз належному функціонуванню правоохоронної сфери, недопущення їх настання, виявлення факторів, що здійснюють негативний вплив на правоохоронну сферу, вироблення та реалізація системних заходів щодо їх усунення або мінімізації можливого негативного впливу від них. Запропоновано низку підходів до класифікації суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави: за походженням (ступенем

належності до держави); за характером компетенції (загальні та спеціальні); за кількісним показником (складом); за терміном дії (або способом призначення суб'єктів). Наголошено, що під час класифікації суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави будуть застосовуватися такі базові критерії: за походженням суб'єкта (ступенем належності до держави), за характером його компетенції й адміністративно-правовим статусом. Визначено основні форми взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави.

Доведено, що до основних форм реалізації правоохоронної функції держави належать правова та організаційна. Запропоновано до складу основних правових форм реалізації зазначеної функції включити правотворчу (в структурі якої виокремлюється доктринальна форма); установчу; правореалізаційну (в її рамках існують правозастосовна, інтерпретаційна і правоохоронна). Розкрито зміст кожної з наведених форм. Зміст організаційної форми реалізації правоохоронної функції держави полягає в діяльності суб'єктів реалізації цієї функції щодо здійснення системних і цілеспрямованих заходів кадрового забезпечення, обліково-статистичних, контрольних-наглядних, виховних заходів тощо. Наголошено на важливості забезпечення взаємовпливу правової та організаційної форм.

Література:

1. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: [монографія] / О. І. Безпалова. – Х. : Ніка Нова, 2014. – 544 с.
2. Bezpalova O. Principles of the Law-Enforcement Function of the State: Administrative and Legal Aspects / O. Bezpalova // Internal security. – 2013. – January-June. – P. 215–223.
3. Безпалова О. І. Особливості взаємодії суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави / О. І. Безпалова // Право і Безпека. – 2014. – № 1 (52). – С. 21–28.
4. Безпалова О. І. Правові форми реалізації правоохоронної функції держави: адміністративно-правовий аспект / О. І. Безпалова // Митна справа. – 2013. – Спец. вип. № 2. – С. 402–409.
5. Безпалова О. І. Концептуальні засади державної політики у правоохоронній сфері / О. І. Безпалова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2(57). – С. 8–16.

6. Минькович-Слободяник О. В. Види правової політики України / О. В. Минькович-Слободяник // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 21–24.

7. Малько А. В. Современная российская правовая политика и правовая жизнь / А. В. Малько // Правовая политика и правовая жизнь. – 2000. – Ноябрь. – С. 15–27.

8. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад.: О. І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

9. Матвєєва Л. Г. Правоінтерпретаційна діяльність як чинник вдосконалення законодавства / Л. Г. Матвєєва // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – № 49. – С. 333–337.